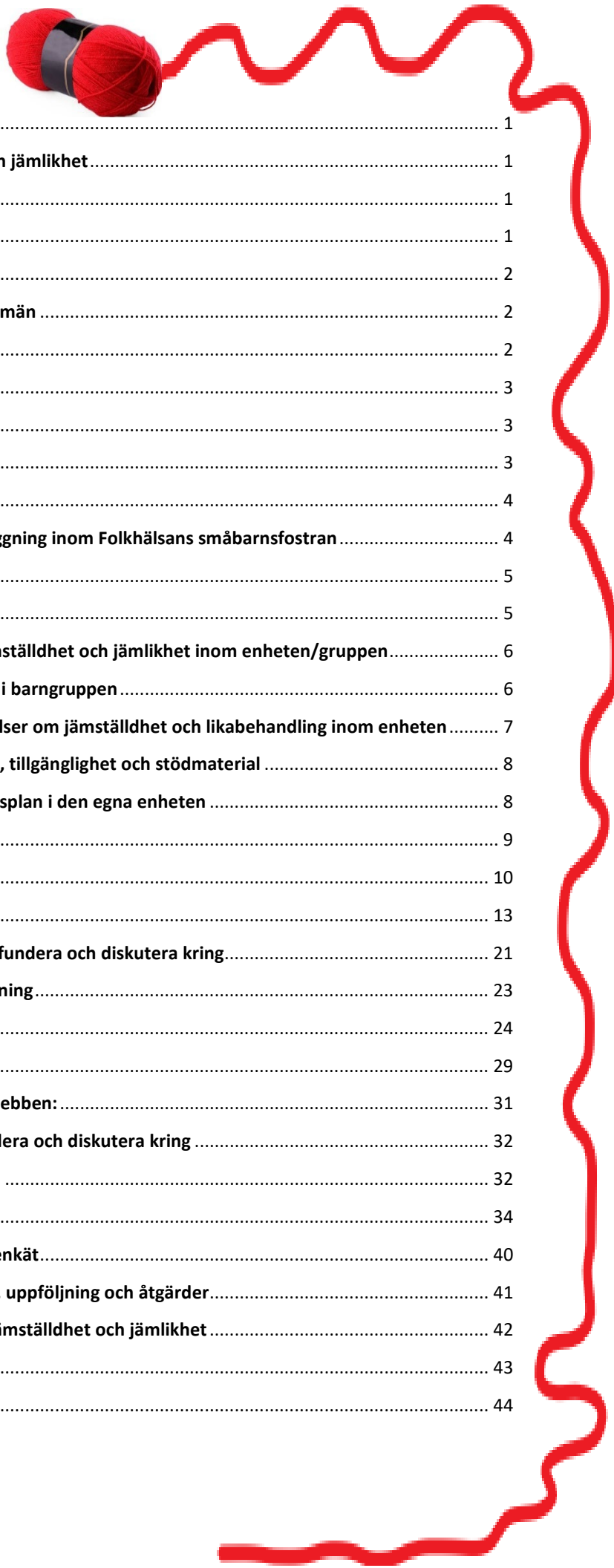

Jämställdhets- och likabehandlingsplan inom Folkhälsans småbarnsfostran

Innehåll

1. Inledning	1
2. Lag om småbarnspedagogik, jämställdhet och jämlikhet	1
2.1 Lagen om småbarnspedagogik	1
2.2 Konventionen om barnets rättigheter	1
2.3 Diskrimineringslagen	2
2.4 Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män	2
3. Verksamhet och lika bemötande	2
3.1 Normmedvetenhet	3
3.2 Jämställdhet och jämlikhet	3
3.2.1 Jämställdhet	3
3.2.2 Jämlikhet	4
4. Jämställdhets- och jämlikhetsplan och kartläggning inom Folkhälsans småbarnsfostran	4
4.1 Jämställdhetsplan	5
4.2 Jämlikhetsplan	5
4.3 Kartläggning av personalens tankar om jämställdhet och jämlikhet inom enheten/gruppen	6
4.4 Kartläggning av jämställdhet och jämlikhet i barngruppen	6
4.5 Kartläggning av vårdnadshavarnas upplevelser om jämställdhet och likabehandling inom enheten	7
4.6 Kartläggning av material, leksaker, redskap, tillgänglighet och stödmaterial	8
5. Uppgörande av jämställdhets- och jämlikhetsplan i den egna enheten	8
6. Utvärdering, uppföljning och åtgärder	9
Bilaga 1: Begrepp	10
Bilaga 2: Förslag på enkät till personalen	13
Bilaga 3: Exempel på frågor för personalen att fundera och diskutera kring	21
Bilaga 4: Sammandrag av personalens kartläggning	23
Bilaga 5: Förslag på enkät till barnen	24
Bilaga 6: Observationsmodeller	29
Bilaga 7: Länkar till observationsmodeller på webben:	31
Bilaga 8: Exempel på frågor för barnen att fundera och diskutera kring	32
Bilaga 9: Sammandrag av barnens kartläggning	32
Bilaga 10: Förslag på enkät till vårdnadshavare	34
Bilaga 11: Sammandrag av vårdnadshavarnas enkät	40
Bilaga 12: Exempel på innehåll vid utvärdering, uppföljning och åtgärder	41
Bilaga 13: Litteratur och material som stöder jämställdhet och jämlikhet	42
Bilaga 14: Vem kan jag vända mig till?	43
Referenser	44

1. Inledning

Folkhälsan idkar hälsofrämjande verksamhet. För att barn och vuxna inom Folkhälsans småbarnsfostran ska känna sig trygga och må bra, eftersträvar vi jämlikt bemötande av alla barn och vuxna. Jämlikt bemötande grundar sig på medvetet arbete kring att synliggöra normerna på daghemmet. Genom detta arbete kan vi utveckla vårt förhållningssätt, vår verksamhet och ge barnen lika möjligheter och förutsättningar för framtiden. Även i kontakten med vårdnadshavare och övriga samarbetsparter gäller samma principer om ett respektfullt och jämlikt bemötande, där ingen blir kränkt. Planen innehåller även frågor angående diskriminering, trakasserier och mobbning.

2. Lag om småbarnspedagogik, jämställdhet och jämlikhet

Det finns olika lagar och styrdokument, som vägleder personalen i arbetet kring jämställdhet och jämlikhet.

2.1 Lagen om småbarnspedagogik

Enligt Lagen om småbarnspedagogik (13.07.2018/540) kap.1 3 § moment 6, sägs att syftet med småbarnspedagogiken som avses i denna lag är att erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund.

2.2 Konventionen om barnets rättigheter

Konventionen om barnets rättigheter, dvs barnkonventionen, har sedan år 1991 varit ett juridiskt bindande styrdokument i Finland. Enligt barnkonventionen är alla under 18 år barn och ska ha lika rättigheter. Barnkonventionen består av 54 artiklar och finns till för att trygga barnets särskilda behov och intressen. Artikel 2, 3, 6 och 12 utgör de grundläggande principerna, dvs alla barn har lika rättigheter och lika värde, barnets bästa i första rum, barnets rätt att leva, överleva och utvecklas, samt barnets rätt att uttrycka sina åsikter. Via arbete kring barnkonventionen i barngruppen kan barnet få kunskap om sina rättigheter, visa hen att barnen ska behandlas som jämlika individer och att vuxna ska stöda dem i detta.

I artikel 2 sägs att barnets rättigheter gäller alla barn. Ingen får diskriminera barnet, dvs behandla barnet sämre än någon annan. Diskriminering får inte heller ske för något vårdnadshavarna gör eller är.

Barnets lika värde behandlas också i artikel 23 gällande barn med funktionsvariation. Där sägs att barnet har rätt till särskild omvårdnad och stöd och att alla har rätt till ett bra liv. I artikel 30 lyfts rättigheterna för barn som hör till en minoritets- eller urbefolkningsgrupp fram. Där påpekas rätten till eget språk, kultur och religion.

Barnet har också, enligt artikel 14, rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Där nämns också att föräldrarnas vägledning i dessa sammanhang ska respekteras. I artikel 18 lyfts ännu fram att föräldrarna har det primära och gemensamma ansvaret för barnets fostran i enlighet med barnets bästa och att staten ska stöda föräldrarna i deras uppgift.

2.3 Diskrimineringslagen

I Diskrimineringslagen 3 kap., där man behandlar förbud mot diskriminering och repressalier, konstaterar man i 8 § att ingen får diskrimineras på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person. Diskriminering är förbjuden oberoende av om den grundar sig på ett faktum eller ett antagande i fråga om personen själv eller någon annan.

Diskriminering som avses i denna lag är förutom direkt och indirekt diskriminering även trakasserier, vägran att göra rimliga anpassningar samt instruktioner eller befallningar att diskriminera.

I samma kapitel 9 § behandlas positiv särbehandling. Med detta menas att sådan proportionerlig särbehandling som syftar till att främja faktisk likabehandling eller att förhindra eller undanröja olägenheter som beror på diskriminering inte är diskriminering.

2.4 Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

Folkhälsan har enligt lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män 1329/2014 skyldighet att främja jämställdheten i egenskap av arbetsgivare. Både lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män och diskrimineringslagen har förnyats. De nya lagarna trädde i kraft 1.1.2015. Syftet med lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män, är att förebygga diskriminering på grund av kön, könsidentitet och könsuttryck och främja jämställdheten mellan kvinnor och män. Denna lag gäller såväl vuxna, som barn. I 5 §, som handlar om jämställdhet vid utbildning och undervisning, sägs att jämställdhet ska främjas med hänsyn till barnens ålder och mognad. Det sägs också att flickor och pojkar och kvinnor och män ska ha lika möjligheter till utbildning.

I samma lag 6 c § sägs att myndigheter, utbildningsanordnare och andra sammanslutningar som tillhandahåller utbildning eller undervisning och arbetsgivare ska på ett målinriktat och planmässigt sätt förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck.

3. Verksamhet och lika bemötande

Folkhälsans ambition är att jämställdhetsprinciperna ska genomsyra all verksamhet, dvs. jämställdhetsintegrering. I beredningen av beslut och i beslutsfattandet som berör anställda och klienter, ska verkningarna bedömas utifrån ett jämställdhets- och likabehandlingsperspektiv.

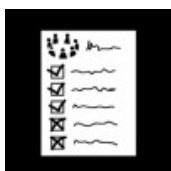
Inom småbarnsfostran varierar gruppernas sammansättning och verksamhet ifrån varandra och baserar sig på medlemmarna i just ifrågavarande grupp och den miljö de vistas i. Det betyder att varje enhet skilt för sig behöver skapa egna planer för jämställdhet och likabehandling. För att uppnå mer jämställdhet och likabehandling i gruppen behövs en aktiv diskussion kring gällande normer, observationer av den dagliga verksamheten, utmanande av det egna tänkande genom litteratur/digitalt material gällande ämnet och en medvetenhet om sitt eget sätt att bemöta andra.

3.1 Normmedvetenhet

Arbetet med jämlikhet och likabehandling har som syfte att öka normmedvetenheten inom Folkhälsan. Det är viktigt att synliggöra egna normer och de normer som finns i verksamheten och småbarnsfostran och även fundera kring när olika normer kan vara begränsande och uteslutande.

Det kan handla om att man i verksamheten utgår ifrån att alla tillhör en viss norm, t.ex. genom att vara av ett visst kön, en viss ålder, utan funktionsvariation eller att man tilldelas olika uppgifter eller förväntas göra eller bete sig på ett visst sätt på grund av ovan nämnda egenskaper. Genom att bli medveten om vilka normer som finns inom småbarnsfostran och vilka eventuella följder de kan ha vad gäller begränsning och uteslutning för de människor som avviker från normen, kan man aktivt främja både jämställdhet och jämlikhet. Man kan till exempel då man skapar ett material ta ställning till om man har en begränsad målgrupp i fokus eller om man har en bredare representation i material, texter och bilder, så att många känner sig inkluderade.

Det handlar även om att fundera på om verksamheten är tillgänglig för alla. Att vara normmedveten handlar om att öppna upp för fler sätt att vara på inom småbarnsfostran och verksamheten, samtidigt som man kan förebygga diskriminering, mobbning och kränkningar och få fler att känna sig inkluderade. Genom normmedvetenhet lär vi oss se alla människors resurser och göra förändringar, istället för att agera på ett stereotypt sätt.

3.2 Jämställdhet och jämlikhet

Pedagogerna inom Folkhälsans småbarnsfostran ska främja alla barns lärande och utveckling och motarbeta diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Verksamheten ska inte begränsas av stereotypa uppfattningar, utan stimulera barnen att vidga sina intressen och pedagogerna ska vägleda barnen att pröva olika miljöer och material oberoende av kön eller andra personliga egenskaper.

3.2.1 Jämställdhet

Jämställdhet innebär lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oberoende av kön, könsuttryck och könsidentitet. Begreppet jämställdhet handlar också om rätt att uttrycka sitt kön som man vill och rätt att välja könsidentitet, utan att bli diskriminerad.

Folkhälsans småbarnsfostran ska erbjuda alla barn samma möjlighet till utveckling, lek och lärande utan begränsning av könstillhörighet eller könsuttryck. Det är viktigt att pedagogerna är medvetna om hurdana tankar och inställningar de har gällande genus och jämställdhet. Barnen tar intryck från de vuxna och de vuxna är en förebild för barnen. Vad den vuxna säger och visar och dess förhållningssätt till barn och andra vuxna, spelar en stor roll i hur barnets inställning till andra formas.

För att uppnå jämställdhet i småbarnsfostran är det viktigt att personalen bemöter alla lika, oberoende av kön och att man granskar att det verkligen sker.

3.2.2 Jämlikhet

Småbarnsfostran ska vara likvärdig och jämlik till verksamhet och form. Det betyder att all småbarnsfostran inom Folkhälsan ska ha lika kvalitet och följa innehållet i lagen om småbarnspedagogik. Innehållet i verksamheten kan och ska variera, så att alla barn känner mening och lust under sin dag.

Jämlikhet inom småbarnsfostran handlar om barns lika värde. Alla barn ska bli bemötta med lika respekt, ha samma status i gruppen och få känna att de är lika värda. Alla barn ska ha lika stor tillgång till lek och lärande oberoende av ålder, funktionsvariation, etnisk bakgrund, religion/trosuppfattning, könsidentitet, kön mm.

Arbetet för mer jämlikhet inom småbarnsfostran kan ske på olika sätt. Genom att personalen är medveten om sina egna arbetssätt och synliggör barns lika värde i praktiken, får man mer jämlikhet i vardagen. Personalen behöver vara uppmärksam och motverka de brister som finns. För att alla ska ha tillgång till lek och lärande får det inte förekomma olika villkor för barn med olika funktionsvariation, etnisk bakgrund eller kön. Verksamheten ska ses över så att alla känner sig inkluderade, oberoende av personliga egenskaper. Personalen behöver även vara medveten om att det kan förekomma olika makthierarkier mellan barn och arbeta för att barnens status i gruppen är mer jämlikt.

4. Jämställdhet- och jämlikhetsplan och kartläggning inom Folkhälsans småbarnsfostran

Enligt lagen behöver det finnas jämställdhetsplan i förskolor, grundskolor och andra läroanstalter, likaså gäller en plan för likabehandling. I enlighet med Folkhälsans vision två steg före, vill vi redan i ett tidigt skede innan alla kommuner kräver en jämställdhets- och jämlikhetsplan för hela småbarnsfostran, göra upp riktlinjer för vår verksamhet.

För att kunna skapa sådana planer behöver varje enhet göra kartläggningar som gäller den egna verksamheten och såväl personalens, barnens och vårdnadshavarnas tankar/upplevelser beaktas. Kartläggningar kan göras på olika sätt. Det kan vara observationer i realtid, observation genom videoinspelning, enkäter, intervjuer med barn eller diskussioner. Kartläggningarna kan också göras digitalt. Vid digital kartläggning bör dataskyddets kriterier beaktas.

För att jämlikhets- och likabehandlingsarbetet ska vara fungerande, behöver det bedrivas systematiskt och vara målinriktat. Tanken med arbetet ska vara att främja, förebygga och åtgärda.

4.1 Jämställdhetsplan

Jämställdhetsplanen ska stödja främjandet av jämställdheten mellan könen i småbarnsfostrans verksamhet. Planen kan utformas som ett skilt dokument eller kombineras med likabehandlingsplanen.

Planen ska innehålla:

- En redogörelse för jämställdhetsläget vid enheten/gruppen
- Åtgärder som behöver göras för att främja jämställdhet
- En utvärdering av hur åtgärderna i en tidigare jämställdhetsplan har genomförts och av resultaten

I planen ska man fästa uppmärksamhet hur man förebygger och undanröjer sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön och uppmuntrar till förståelse av könenas mångfald.

Folkhälsan och enheternas förmän ansvarar för att det i samarbete med personalen och barnen utarbetas en jämställdhetsplan i enheterna inom småbarnsfostran.

4.2 Jämlikhetsplan

Jämlikhetsplanen, dvs likabehandlingsplanen, görs för att utveckla likabehandling och stödja dess främjande i all verksamhet som småbarnsfostran ordnar. Planen kan utformas som ett skilt dokument eller kombineras med jämställdhetsplanen. Jämlikhetsplanen ska utarbetas i samarbete med personalen, barnen och vårdnadshavarna. Utgångsläget bör kartläggas vid planeringen av planen.

Planen ska innehålla:

- Bedömning av hur likabehandling uppnås i verksamheten
- Åtgärder man behöver vidta och som är nödvändiga för att främja förverkligande av likabehandling

Det är viktigt att de främjande målen är effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga med beaktande av enhetens verksamhetsmiljö, resurser och övriga omständigheter.

4.3 Kartläggning av personalens tankar om jämställdhet och jämlikhet inom enheten/gruppen

Syftet med att kartlägga personalens tankar om jämställdhet och jämlikhet inom enheten/gruppen är att synliggöra de normer och handlingsätt som är rådande. På så sätt kan personalen reflektera och diskutera kring sina inställningar och arbetsätt, samt göra upp en plan för jämställdhet och likabehandling.

Kartläggningen är bra att göras enskilt, så varje individ får uttrycka sin åsikt, men också i grupp via exempelvis diskussion. Personalens kartläggning görs innan barnens, så att personalens tankar kring utgångsläget inte påverkas av barnens svar. Det kan också vara bra att göra upp en normmedveten checklista, med de punkter som upplevs relevanta i ens enhet.

Exempel på enkät, diskussionsfrågor och sammanfattningsbilaga:

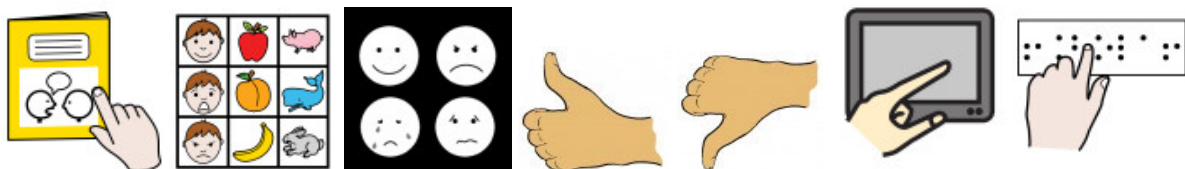
Bilaga 2: Förslag på enkät till personalen

Bilaga 3: Exempel på frågor för personalen att fundera och diskutera kring

Bilaga 4: Sammandrag av personalens kartläggning

4.4 Kartläggning av jämställdhet och jämlikhet i barngruppen

Kartläggning av jämställdhet och jämlikhet i barngruppen kan ske på olika sätt. Pedagogerna bör vara medvetna om hur medlemmarna i den egna gruppen fungerar och anpassa metoderna enligt det. Olika stödmaterial kan till exempel användas, där barnen med hjälp av olika ansiktskort/känslkort kan besvara påståenden eller använda sig av kommunikationsmapp eller lärplatta. Barnet kan också peka på olika bilder eller saker för att uttrycka sitt svar.

Pedagogerna kan få mycket information om barngruppen genom att göra väl igenomtänkta observationer. Det är viktigt att pedagogerna är medvetna om vad syftet med observationen är, vad de ska observera och hur denna observation kan främja den framtida verksamheten. Som ett verktyg för att underlätta observationssituationen, kan man använda sig av/skapa observationsmodeller eller videofilma observationstillfället. Vid videofilmande är det viktigt att man får tillstånd av vårdnadshavare att filma barnet. Även barnets åsikt gällande saken bör beaktas.

Barnets egna observationer är också viktiga. Barnet kan göras delaktigt genom att barnet själv får observera och kartlägga sin omgivning. Som exempel på en sådan observation är att barnet via fotografi får dokumentera ställen som hen inte gillar eller där hen inte känner sig trygg. Som ett alternativ kan barnet använda sig av känslkort i olika utrymmen, för att uttrycka sig. Barnet får sedan tillsammans med en vuxen reflektera över detta. Ur ett jämställdhetsperspektiv kan man kartlägga om det finns mönster med platser eller aktiviteter, som gruppen flickor respektive gruppen pojkar gillar/ogillar och varför.

Exempel på enkät, observationsmodeller och sammanfattningsbilaga:

Bilaga 5: Förslag på enkät till barnen

Bilaga 6: observationsmodeller

Bilaga 7: länkar till observationsmodeller på webben

Bilaga 8: Sammandrag av barnens kartläggning

4.5 Kartläggning av vårdnadshavarnas upplevelser om jämställdhet och likabehandling inom enheten

Vårdnadshavarnas åsikter och tankar inverkar på barnet. Det är därför relevant att också få deras syn på jämställdhet och jämlikhet. Det kunde vara bra att ordna en gemensam utbildning för personal och vårdnadshavare om jämställdhet och jämlikhet, så att man i hemmen har samma kunskap som personalen och förstår varför vi jobbar med detta. Vårdnadshavarnas syn på verksamheten i småbarnsfostran är också viktig, eftersom pedagoger och vårdnadshavare tillsammans skapar en fostringsgemenskap. Enkäten kan göras i pappersform eller skapas digitalt via program, som är godkända av Folkhälsan och uppfyller dataskyddets kriterier. Enkäten bör kunna besvaras anonymt.

Exempel på enkät och sammanfattningsbilaga:

Bilaga 9: Förslag på enkät till vårdnadshavare

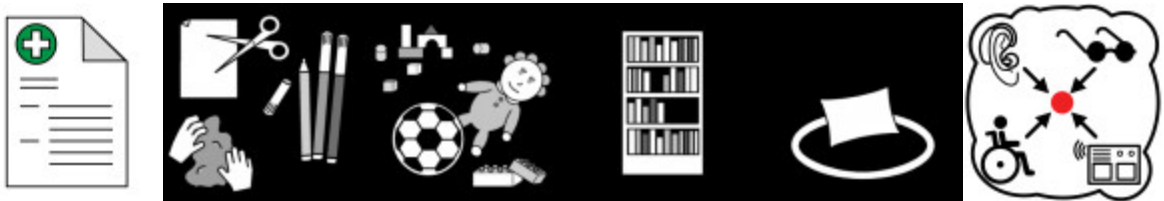
Bilaga 10: Sammandrag av vårdnadshavarnas enkät

4.6 Kartläggning av material, leksaker, redskap, tillgänglighet och stödmaterial

För att verksamheten ska kunna fungera på lika villkor, behöver personalen vara medveten om hurdan miljö barnen vistas i. Vem använder utrymmen och hur används de? Är sakerna tillgängliga för alla? Titta gärna på individnivå först och se sedan om det finns mönster mellan könen som grupper.

Det är också viktigt att pedagogerna vid anskaffning eller lånande av material och böcker är medvetna om att även dessa saker kan inverka på jämställdheten och likabehandlingen i gruppen. Hurdan roll har personerna i böcker och sånger och vilket kön är huvudpersonerna? Finns det mångfald bland personerna i materialen? Finns det barn och vuxna med olika etnisk bakgrund, finns det personer med synliga funktionsvariationer, som har olika religioner eller är annat än heterosexuella? Det gäller här att kontrollera att böckernas och materialens innehåll representerar varierande tankesätt och mångfald.

Det är också bra att med jämna mellanrum observera vilka saker barnen leker med och om det finns möjligheter till olika sorters verksamhet. Det är viktigt att alla barn erbjuds olika sorters verksamhet och uppmuntras pröva på nya saker.

5. Uppgörande av jämställdhets- och jämlikhetsplan i den egna enheten

Varje enhet inom Folkhälsans småbarnsfostran behöver egna specifika planer för hur man arbetar med jämställdhet och jämlikhet. För att göra upp enheternas planer kan man ta stöd av de exempel som finns i denna allmänna plan, som gäller alla enheter.

Arbetet kan läggas upp genom att man i var enhet

- Skapar en egen arbetsgrupp
- Gör en utredning av situationen genom kartläggningar. I utredningen görs fler än arbetsgruppen delaktiga och målet är att så många som möjligt av barnen, personalen och vårdnadshavare deltar.
- Väljer åtgärder på basen av kartläggningarna och ansvarspersoner för varje åtgärd. Varje åtgärd får även en tidtabell.
- Skriver planerna
- Ser till att alla känner till innehållet i planerna
- Utvärderar, uppdaterar och uppföljer planerna inom en förutbestämd tid

Tema, som ska behandlas och utvecklas	Utvecklingsåtgärder	Ansvarsperson för åtgärden och hur den följs upp	När görs en bedömning av situationen

Modell från Toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu varhaiskasvatuksessa

6. Utvärdering, uppföljning och åtgärder

Jämlikhets- och likabehandlingsarbetet behöver vara systematiskt och kontinuerligt. För att kunna arbeta kring detta finns fem frågor som är bra att ha i åtanke;

1. *Var är vi?*
2. *Vart ska vi?*
3. *Hur gör vi för att komma dit?*
4. *Hur blev det?*
5. *Vad behöver ännu göras?*

Genom öppen diskussion, observationer och kartläggningar kan man ta reda på vilket nuläget är. På basen av dessa skapar man sedan några konkreta mål, som man arbetar kring, på ett sätt som man gemensamt kommit överens om. Genom att under processens gång dokumentera, har man lättare att utvärdera utgången.

Bilaga 12: Exempel på innehåll vid utvärdering, uppföljning och åtgärder

Bilaga 1: Begrepp

Diskriminering

Betyder att grupper eller individer på något sätt utsätts för missgynnande behandling. Se diskrimineringslagen och lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Diskriminering kan existera i olika former, både direkt och indirekt. Det handlar ofta om omedvetna handlingar, som kan vara svåra att identifiera. Diskriminering är ofta oavsiktlig, men kan även vara en avsiktlig handling. Det kan handla om följderna av en enskild persons beteende eller handling eller så kan det gömma sig i strukturerna. Genom att bli medveten om normerna och granska sig själv kan man bli medveten om de egna attityderna, privilegierna och sitt sätt att använda makt. Då ser man även lättare de situationer där man själv blir föremål för diskriminerande attityder och handlingar.

Diskriminering på grund av närstående

Med det avses att en person placeras i annan ställning på grund av att hen till exempel är familjemedlem eller vän till en transperson eller har ett barn med specialbehov.

Diskriminering som grundar sig på antagande

Det innebär till exempel att en person inte väljs till ett arbete på grund av sitt antagna kön även om uppfattningen är felaktig. Så kan det gå till exempel när personens kön inte framgår ur dennes namn.

Diskriminering på flera grunder (Multipel diskriminering)

Innebär att man diskrimineras på flera grunder än en. Den kan vara additiv, så att man kan urskilja de specifika effekterna av olika diskrimineringsgrunder, till exempel när en äldre kvinna diskrimineras på arbetsplatsen på grund av sitt kön, och i fråga om tillgången till hälso- och sjukvård på grund av sin ålder. Så kan den vara intersektionell, när diskriminering är baserad på en kombination av två eller flera faktorer.

Diskrimineringslagen

Enligt den nya diskrimineringslagens 7 § får ingen diskrimineras på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person.

Etnisk tillhörighet

Med etnisk tillhörighet menas enligt diskrimineringslagen någons nationella och etniska ursprung eller annat liknande förhållande. Alla människor har en eller flera etniska tillhörigheter och kan därför bli utsatta för etnisk diskriminering. Etnisk tillhörighet är en social konstruktion som borde definieras av individen och bygga på vars och ens egen identifikation.

Funktionsvariation

Handlar om varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en människas funktionsförmåga. De kan bero på skador eller sjukdomar, som fanns vid födseln, har uppstått senare eller förväntas uppstå.

Funktionsnedsättning är något som en person har, inte något som en person är.

Funktionsnedsättning kan märkas mer eller mindre i olika situationer som till exempel allergier,

dyslexi, hörsel och synskador med mera. Graden av funktionsnedsättning har ingen betydelse för lagens skydd mot diskriminering. Du är alltså även skyddad av lagen även om du har en mindre omfattande funktionsnedsättning.

Genus

Socialt eller kulturellt konstruerat kön. Syftar på det sociala könet, eller det sätt på vilket vi återskapar normer om kön i samhället. Det handlar till exempel om hur vi skapar normer för manligt och kvinnligt i vår vardag genom kroppsspråk, val av kläder, yrken, intressen och så vidare. Hur genus konstrueras beror på historiska, sociala och kulturella sammanhang. Vad som anses vara manligt eller kvinnligt är därigenom något som ständigt förändras.

Ickebinär

Ickebinär är en person som identifierar sig vara mellan, utanför eller av båda könskategorierna, kvinna och man/ flicka och pojke, på finska muunsukupuolinen.

Jämlikhet

Alla människor har samma värde och ska behandlas lika. Ett jämlikt bemötande innebär att respektera andra. Alla barn borde få vara sig själva och bli respekterade som de personer de är. Se diskrimineringslagen.

Jämställdhet

Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett kön, könsuttryck eller könsidentitet.

Kränkning

Upptredande som är nedlåtande mot eller sårar en persons värdighet. Kränkningar kan vara fysiska och verbala handlingar såväl som psykosociala attityder. Även texter och bilder kan upplevas som kränkande.

Kön

Begreppet kön är en socialt konstruerad kategori som används för att dela in människor i grupperna kvinnor och män/ flickor och pojkar. Kön kan delas in i fyra olika delar:

Biologiskt kön - Definieras utifrån inre och yttre könsorgan, könskromosomer och hormonnivåer. Biologiskt kön avgörs av hur den fysiska kroppen ser ut.

Juridiskt kön - Det kön som står registrerat i folkbokföringen, pass eller legitimation.

Könsidentitet/mentalt kön - En persons självupplevda kön, det vill säga det kön en person känner sig som. Ingen utom personen själv kan bestämma detta och var och en har rätt att själva avgöra vilken könsidentitet man har.

Könsuttryck - Hur en person uttrycker sitt kön. Det görs till exempel genom kläder, kroppsspråk, frisyr, smink, socialt beteende och röst.

Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

Lagen har som syfte att förebygga diskriminering på grund av kön och främja jämställdheten mellan kvinnor och män samt att förbättra kvinnans ställning i arbetslivet. Den nya lagens syfte är även att förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck (6c§).

Mobbning

Mobbning är att upprepade gånger och med avsikt kränka en annan person för att göra den andra illa så att den blir ledsen, sårad eller känner sig mindre värd.

Normer

Normer handlar om föreställningar, idéer och oskrivna regler för hur vi förväntas bete oss, se ut eller kommunicera i ett visst sammanhang. Det handlar om vad vi uppfattar som normalt och onormalt. De kan vara positiva och visa på hur man kan respektera varandra, men de kan också vara begränsande och skapa hierarkier mellan olika sätt att vara på. Normer är situationsberoende, föränderliga över tid och formas utifrån maktförhållanden. De är oftast osynliga tills någon bryter mot dem. Normer påverkar människors möjligheter och handlingsutrymme i ett visst sammanhang.

Sexuella trakasserier och trakasserier p.g.a. kön

Trakasserier kopplat till sex och sexualitet och till en persons uppfattade könstillhörighet. Det kan vara verbalt, nonverbalt eller fysiskt. Det kan handla om att skapa en atmosfär som är hotande, hatisk, nedsättande eller förödmjukande.

Tillgänglighet

Tillgänglighet innebär att den fysiska, psykiska och sociala miljön ska planeras så att alla, oberoende av egenskaper, kan delta på lika villkor. Det betyder tillgänglighet till tjänster, hjälpmedel, information och möjlighet att delta i beslutsfattande.

Trakasserier

Att medvetet eller omedvetet utsätta någon/några för kränkande handlingar som till exempel mobbning, utfrysning eller förtal.

Bilaga 2: Förslag på enkät till personalen

Enkäten kan göras i pappersform eller skapas digitalt via program, som är godkända av Folkhälsan och uppfyller dataskyddets kriterier. Enkäten bör kunna besvaras anonymt.

Enkäten är till för att synliggöra nuläget, inte för att hitta fel hos någon person. Kartläggningen kan ge möjlighet till att se verksamheten med nya ögon.

Har er enhet, enligt vad du känner till, utvecklat egna riktlinjer för jämställdhet?

1. Ja 2. Vet ej 3. Nej

Har er enhet, enligt vad du känner till, utvecklat egna riktlinjer för likabehandling?

1. Ja 2. Vet ej 3. Nej

Anser du att din arbetsplats (den grupp du arbetar i) arbetar aktivt med jämställdhetsfrågor?

1. Vi arbetar väl genomtänkt med jämställdhetsfrågor bland barnen på vår arbetsplats
2. Ganska mycket 3. Till viss del 4. Inte alls

Anser du att din arbetsplats (den grupp du arbetar i) arbetar aktivt med jämlikhetsfrågor?

1. Vi arbetar väl genomtänkt med jämlikhetsfrågor bland barnen på vår arbetsplats
2. Ganska mycket 3. Till viss del 4. Inte alls

Har du reflekterat över vad du själv förmedlar till barnen i gruppen om vad som är manligt respektive kvinnligt, pojkaktigt respektive flickaktigt?

1. Ja ofta 2. Till viss del 3. Inte alls

Eventuella insikter: _____

Har du reflekterat över vad du själv förmedlar till barnen i gruppen om hur man bemöter barn med olika ålder, funktionsvariation, etnisk bakgrund, religion/trosuppfattning, könsuppfattning, könsidentitet eller kön?

1. Ja ofta 2. Till viss del 3. Inte alls

Eventuella insikter: _____

För att kunna jämföra personalens och barnens upplevelser om jämställdhet och jämlikhet är det relevantt att personalen svarar på samma frågor, som man sedan ställer till barnen. Förslag på frågor:

Uppmuntrar du barnet att leka med **vem** hen vill?

Ja Vet ej Nej

Om inte, varför? _____

Uppmuntrar du barnet att leka med **vad** hen vill?

Om inte, varför? _____

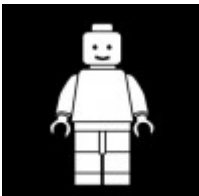
När barnet själv att ta de saker hen vill i leken/verksamheten?

Om inte, varför? _____

Finns det leksaker som liknar olika barn och deras familjer?

Ja Vet ej Nej

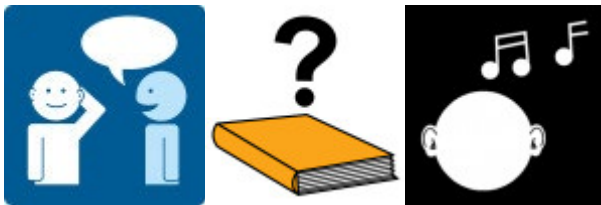
Om inte, varför? _____

Finns det bilder av olika barn och familjer i böcker eller upphängda på väggen?

Om inte, varför? _____

Berättar du sagor och berättelser och spelar musik där olika barn känner igen sig?

Om inte, varför? _____

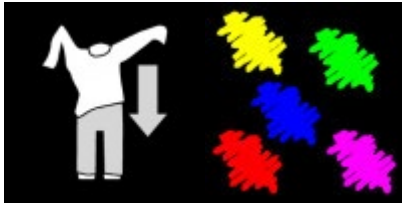
Uppmuntrar du barnet att prata/kommunicera lika mycket som kompisarna?

Om inte, varför? _____

Uppmuntrar du barnet att ha på sig de kläder hen vill?

Ja Vet ej Nej

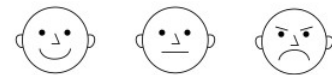
Om inte, varför? _____

Uppmuntrar du barnet att klä ut sig som hen vill?

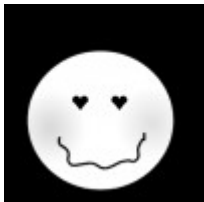
Om inte, varför? _____

Uppmuntrar du barnet att känna vad hen vill?

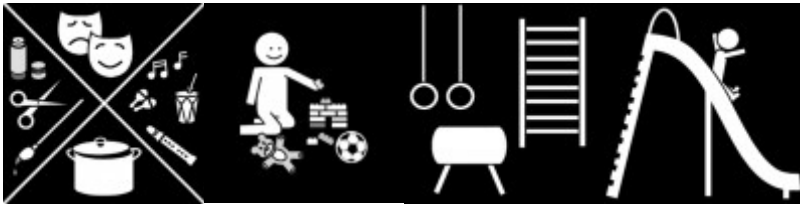
Om inte, varför? _____

Uppmuntrar du barnet att tycka om/bli kär i vem hen vill?

Om inte, varför? _____

Upplever du att varje enskilt barn i gruppen kan delta i all verksamhet? Ja Vet ej Nej

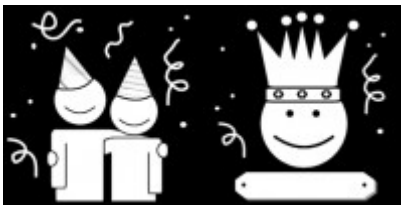
Om inte, varför? _____

Uppmuntrar du barnet att tro på vad hen vill?

Om inte, varför? _____

Kan varje enskilt barn i gruppen delta i daghemmets/förskolans alla fester?

Om inte, varför? _____

Firas de högtider som är viktiga för det enskilda barnet och familjen?

Om inte, varför? _____

Bilaga 3: Exempel på frågor för personalen att fundera och diskutera kring

- Vad betyder jämställdhet i vår verksamhet?
- Vad betyder likabehandling/jämlikhet i vår verksamhet?
- Vilka normer kan vi identifiera i vår verksamhet?
- Vad har vi för normer som kan begränsa något barn?
- Vad har vi för normer som kan utesluta något barn?
- Vad händer om någon bryter mot dessa normer?
- Hur kan vi arbeta för att förändra begränsade och uteslutande normer?
- Nämn tre saker ni gör i er verksamhet för jämställdhet
- Nämn tre saker ni gör i er verksamhet för jämlikhet
- Hurdana åtgärder behöver jag vidta för att främja jämställdhet i vår verksamhet? (De främjande åtgärderna ska vara effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga med beaktande av läroanstaltens verksamhetsmiljö, resurser och övriga omständigheter).
- Hurdana åtgärder behöver jag vidta för att främja likabehandling i vår verksamhet? (De främjande åtgärderna ska vara effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga med beaktande av läroanstaltens verksamhetsmiljö, resurser och övriga omständigheter).
- Vad kan jag göra annorlunda eller förändra i min enhet på kort och lång sikt, för att utveckla arbetet med jämställdhet?
- Vad kan jag göra annorlunda eller förändra i min enhet på kort och lång sikt, för att utveckla arbetet med jämlikhet?
- Vad behöver jag för att kunna ta nästa steg i arbetet med jämställdhet i min enhet?
- Vad behöver jag för att kunna ta nästa steg i arbetet med jämlikhet i min enhet?
- Hur kan jag agera för att vara en god förebild?
- Hur benämner jag barnen? (med namn? Med kön?)
- Vad är genusmedvetenhet?
- Pratar jag om hurdana flickor och pojkar *är* eller har jag olika *förväntningar på och föreställningar om* flickor och pojkar?
- Låter jag alla komma till tals och hur går jag i så fall tillväga?
- Ger jag uppmärksamhet åt barnen då de är högljudda eller tysta?
- Hur gör jag för att ge uppmärksamhet åt tysta barn?
- Ger jag lika mycket närhet åt alla barn? Berör jag alla på samma sätt?
- Hur kan jag arbeta med snäll/positiv beröring, som är frivillig och erbjuds alla?
- Hur arbetar jag med barnen kring känslor?
- Vad finns det för "genusfällor" i er grupp? (Genusfälla = att göra skillnad på barn i olika situationer, beroende av deras kön) Tröstar du alla barn på samma sätt? Får barnen klä sig hur de vill? Får barnen välja sina lekar själv? Uppmuntrar du barn till aktivitet efter kön eller barnets intresse? Förbjuder du eller ger du alternativ?...
- Ger du lika mycket uppmärksamhet åt alla barn?
- Ska man ge lika mycket uppmärksamhet åt alla barn?
- Tycker du att barnen får lika mycket uppmärksamhet oberoende av kön?
- Vilka system har vi för att granska att alla får lika mycket uppmärksamhet oberoende av kön?
- Är det lika lätt för flickor och pojkar att välja något som anses mer stereotypt maskulint/feminint i verksamheten?
- Benämner jag ofta barnets kön i verksamheten, som tex kom nu flickor/pojkar eller tilltalar jag barnen individuellt/som grupp?
- Hur kan jag motverka att traditionella könsnormer inte styr mig och verksamheten?

- Har barnen i gruppen lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter?
- Hur delar jag in barnen i grupper? Vem uppmuntrar jag att leka med vem?
- Hur benämner jag personer i olika yrkesroller inför barnen? Är en som städar han/hon och hur är det med en polis eller hälsovårdare?
- Har barnen i gruppen lika möjligheter? (Stödmaterial, redskap, kommunikationsstöd eller textleksaker och material lättillgängliga?)

Bilaga 4: Sammandrag av personalens kartläggning

(Fyll i era resultat)

Bilaga 5: Förslag på enkät till barnen

Välj de frågor som ni har behov av att kartlägga eller omarbeta enkäten. Barnen kan svar med känslkort, peka på svar, kryssa för alternativt, muntligt mm, variationerna är många. Känslkort finns bla i Kompiskonst, Start, Stegen och Kompisväskan.

”Du är lika mycket värd som alla andra. Fundera på om du får göra och blir uppmuntrad till de saker jag frågar av dig, utan att bli retad eller att någon skrattar åt dig. Jag vill också veta vad du ser, hör och upplever i din egen grupp/i daghemmet/i förskolan.”

Får du leka med vem du vill? (eller)
Blir du uppmuntrad att leka med vem du vill?

Ja Vet ej Nej

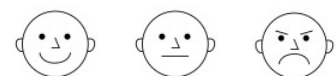
Om inte, varför? _____

Får du leka med vad du vill? (eller) Blir du uppmuntrad att leka med vad du vill?

Om inte, varför? _____

Når du själv att ta de saker du vill i leken/verksamheten?

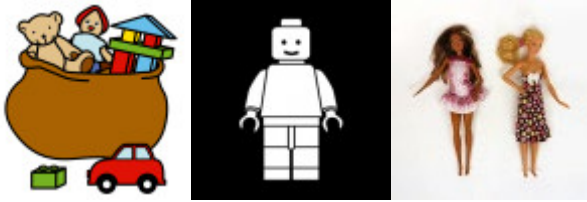
Om inte, varför? _____

Finns det leksaker som liknar dig och din familj?

Ja

Vet ej

Nej

Om inte, varför? _____

Ser du bilder som liknar dig och din familj i böcker eller upphängda på väggen?

Om inte, varför? _____

Hör du berättelser, sagor eller musik där du känner igen dig?

Om inte, varför? _____

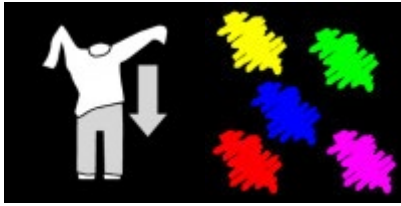
Får du prata/kommunicera lika mycket som kompisarna? (eller)
Blir du uppmuntrad att prata/kommunicera lika mycket som kompisarna?

Om inte, varför? _____

Får du ha på dig de kläder du vill? (eller)
Blir du uppmuntrad att ha på dig de kläder du vill?

Ja Vet ej Nej

Om inte, varför? _____

Får du klä ut dig som du vill? (eller) Blir du uppmuntrad att klä ut dig som du vill?

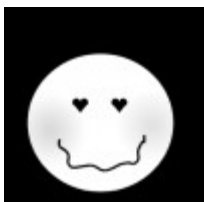
Om inte, varför? _____

Får du känna vad du vill? (eller) Blir du uppmuntrad att känna vad du vill?

Om inte, varför? _____

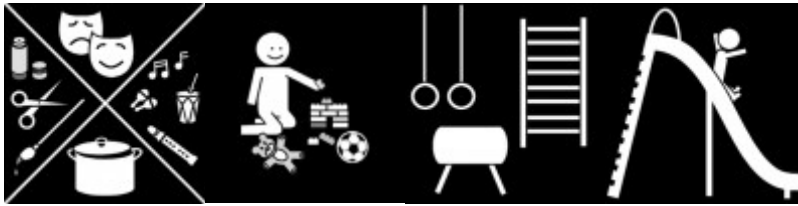
Får du tycka om/bli kär i vem du vill? (eller) Blir du uppmuntrad att tycka om/bli kär i vem du vill?

Om inte, varför? _____

Kan du vara med i all verksamhet?

Ja Vet ej Nej

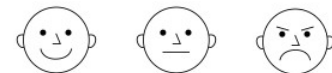
Om inte, varför? _____

Får du tro på vad du vill? (eller) Blir du uppmuntrad att tro på vad du vill?

Om inte, varför? _____

Kan du delta i daghemmets/förskolans alla fester?

Om inte, varför? _____

Firas de högtider som är viktiga för dig och din familj?

Om inte, varför? _____

Bilaga 6: Observationsmodeller

Observationsmodell – Utrymme och uppmärksamhet

När och var uppmärksammas barnen?

Observera barnet under flera tillfällen för att upptäcka mönster.

Observationen ska vara kort, systematisk och ske vid samma ställe.

Välj en plats åt gången där du vill göra din kartläggning (samling, i tamburen, vid matsituation).

Dra ett streck i rutan för varje observation.

Sammanställ observationerna, jämför och reflektera och analysera.

Finns det synliga skillnader mellan flickor och pojkar?

Plats: _____ Pedagog: _____

	Namn	Flickor	Pojkar
Får höra sitt namn:			
Får beröm av pedagog:			
Blir tillsagd av pedagog:			
Tar ordet spontant:			
Får fråga av pedagog:			
Avbryter den som talar:			
Uppmanas vänta av pedagog:			
Får hjälp/uppmuntran av pedagog:			

Datum: _____ Klockslag: _____

Plats: _____ Pedagog: _____

	Namn	Flickor	Pojkar
Får höra sitt namn:			
Får beröm av pedagog:			
Blir tillsagd av pedagog:			
Tar ordet spontant:			
Får fråga av pedagog:			
Avbryter den som talar:			
Uppmanas vänta av pedagog:			
Får hjälp/uppmuntran av pedagog:			

Datum: _____ Klockslag: _____

Observation/ Inventering av den pedagogiska miljön

Grupp : _____

Granska gruppens utrymmen och gör inventering av miljön ni vistas i.

Var och hur är materialet/leksaker placerade? Är de tillgängliga för alla?

Var finns byggleksaker, dockor, bilar och utklädningskläder?

Uppmuntrar placeringen till könstraditionella eller könsöverskridande lekar?

Finns det material som representerar de båda könen, olika etnicitet eller människor med synlig funktionsvariation mm?

Finns det material som representerar olika familjer och kärleksrelationer?

Material:	Placering	Tillgänglighet för alla	Representerar båda könen	Representerar olika etnicitet	Representerar synlig funktionsvariation	Representerar olika familjer

Hur benämns de olika utrymmena?

Finns det namn och beteckningar som ger förväntningar på hur barnen ska leka?

Namn på lek:	Reflektion över namnet. Vad tror du det ger för associationer till barnet?

Vems alster är upphängda/utställda i rummet och på vilken plats?

Är det någon skillnad mellan hur flickors och pojkars alster förevisas?

Undersök om det finns skillnader på individnivå eller finns det skillnader enligt kön? Var är alstren placerade?

Namn:	Flicka:	Pojke:	Plats:

Bilaga 7: Länkar till observationsmodeller på webben:

Jämställt: Hur och vem pratar vi med?

<https://jamstallt.se/docs/nyttmaterial/Vem%20pratar%20vi%20med%20forskola.pdf>

Jämställt: Vem läser vi om?

https://jamstallt.se/docs/vem_laser_vi_om_forskola.pdf

Jämställt: Vad leker barnen med?

<https://jamstallt.se/docs/nyttmaterial/Vad%20leker%20barnen%20med.pdf>

Jämställd förskola och skola – kartläggningar och observationer

Tex husmodellen, fotoinventering i miljön och observationsmodeller

<http://www.jamstalldskola.se/arbete-jamstaldhet/steg1-kartlaggning.shtml>

Jämställdhet i lärande – Ett studiepaket kring könsperspektiv i skola och småbarnsfostran

<http://www.jamstaldhetilarande.fi/personal-inom-sm%C3%A5barnsfostran/1-p%C3%A5-lika-villkor/inledning>

Bilaga 8: Exempel på frågor för barnet att fundera och diskutera kring

Frågorna kan diskuteras enskilt mellan barn och pedagog eller i grupp. Pedagogen bedömer hur den egna gruppen fungerar och hurdan diskussionsstunden ska vara och vilka frågor som behandlas. I fall barnet svarat väldigt kort, kan pedagogen använda följdfråga, som tex varför, för att få ett klarare svar. I grupp kan man gärna använda sig av ett talarföremål, som den som pratar håller i handen. De andras roll är då att lyssna. Även annat stödmaterial, som tex bilder och stödtecken kan användas.

I fall pedagogen bandar in/filmar diskussionen, så behöver hen ha tillstånd av vårdnadshavare och barnet. Materialet används endast för pedagogerna vid genomgång av svar och visas inte för barn eller vårdnadshavare.

- Hur känns det att komma till daghemmet/förskolan?
- Var leker du oftast?
- Vad leker du oftast med?
- Finns det något du inte vill leka med?
- Med vem leker du oftast?
- Är du kompis med flickor?
- Är du kompis med pojkar?
- Har du en kompis som är född som flicka, men känner sig som en pojke?
- Har du en kompis som är född som pojke, men känner sig som en flicka?
- Har du en kompis som känner att hen inte är flicka eller pojke eller både och, dvs är ickebinär?
(Ickebinär är en person som identifierar sig vara mellan, utanför eller av båda könskategorierna, kvinna och man/ flicka och pojke).
- Finns det något du skulle vilja göra, som du inte vågar?
- Hur gör du för att komma med i en lek, som andra redan har börjat leka?
- Får alla barn göra samma saker i daghemmet/förskolan?
- Är något i daghemmet/förskolan förbjudet för flickor?
- Är något i daghemmet/förskolan förbjudet för pojkar?
- Finns det något i daghemmet/förskolan som är orättvist? (Vad)
- Lyssnar de vuxna i daghemmet/förskolan på dig och andra barn?
- Vad gör du om någon betar sig dåligt mot dig?
- Kan du berätta till en vuxen i daghemmet/förskolan om någon retar dig eller en kompis?
- Vad vill du att en vuxen ska göra om barnen strider med varandra?
- Blir du tröstad av dina kompisar om du är ledsen?
- Blir du tröstad av en vuxen om du är ledsen?
- Hjälper du dina vänner?
- Hjälper dina vänner dig?
- Vad skrämmer dig i daghemmet/förskolan?
- Var eller när känner du dig otrygg i daghemmet/förskolan?
- Var eller när känner du dig trygg i daghemmet/förskolan?
- Vad är dina styrkor? (Styrkekort kan användas som stöd)
- Får du använda dina styrkor i daghemmet/förskolan? (Vilka)
- Gör ni saker som du är intresserad av i daghemmet/förskolan? (Vad)

Bilaga 9: Sammandrag av barnens kartläggning

(Fyll i era resultat)

Bilaga 10: Förslag på enkät till vårdnadshavare

(frågorna kan även delas in i skilda enkäter enligt mellanrubrikerna)

Enkäten kan göras i pappersform eller skapas digitalt via program, som är godkända av Folkhälsan och uppfyller dataskyddets kriterier. Enkäten bör kunna besvaras anonymt.

Genom denna enkät vill vi kartlägga vårdnadshavarnas upplevelser och tankar kring jämställdhet och jämlikhet i daghemmets/förskolans verksamhet

Jämställdhet i verksamheten i ert barns daghem/förskola

Jämställdhet innebär lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oberoende av kön, könsuttryck och könsidentitet. Begreppet jämställdhet handlar också om rätt att uttrycka sitt kön som man vill och rätt att välja könsidentitet, utan att bli diskriminerad.

Upplever du att personalen i ditt barns grupp arbetar aktivt med jämställdhetsfrågor?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Upplever du att personalen gör skillnad på vad som är kvinnligt respektive manligt, flickaktigt respektive pojkaktigt?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Upplever du att flickor och pojkar i gruppen har lika möjligheter att pröva olika aktiviteter?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Anser du att personalen ger lika mycket uppmärksamhet till barnen oberoende av kön?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Upplever du att barnen får lika mycket beröm och uppmuntran oberoende av kön?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Upplever du att det finns andra faktorer som påverkar hur uppmärksamheten fördelas?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner kring vilka: _____

Upplever du att uppmuntran och berömmet är likadant för flickor och pojkar vid liknande tillfällen/situationer?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Tror du att ett arbete som går ut på att motverka traditionella könsnormer i tidig ålder kan påverka möjligheten för pojkar och flickor att i vuxen ålder att leva mer jämställt?

1. I mycket hög grad 2. Ganska mycket 3. Till viss del
4. Inte alls

Reflektioner: _____

Likabehandling i verksamheten i ert barns daghem/förskola

Likabehandling, dvs jämlikhet inom småbarnsfostran handlar om barns lika värde. Alla barn ska bli bemötta med lika respekt, ha samma status i gruppen och få känna att de är lika värda. Alla barn ska ha lika stor tillgång till lek och lärande oberoende av ålder, funktionsvariation, etnisk bakgrund, religion/trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet eller kön.

Upplever du att personalen i ditt barns grupp arbetar aktivt med jämlikhetsfrågor?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Upplever du att ditt barn blir bra bemött av personalen vid barnets ankomst och avhämtning?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Anser du att personalen medvetet främjar alla barns lika möjligheter att pröva olika aktiviteter, oavsett ålder, funktionsvariation, etnisk bakgrund, religion/trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet eller kön?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Har det, enligt din åsikt, förekommit verbala eller fysiska kränkningar i barngruppen?

1. I mycket hög grad 2. Ganska mycket 3. Till viss del
4. Inte alls

Reflektioner: _____

Har det, enligt din åsikt, förekommit kränkningar eller orättvis behandling på grund av ålder, funktionsvariation, etnisk bakgrund, religion/trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet eller kön?

1. I mycket hög grad 2. Ganska mycket 3. Till viss del
4. Inte alls

Reflektioner: _____

Upplever du att personalen arbetar aktivt med att motverka diskriminering och kränkande behandling?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Vem upplever du att barnet vänder sig till vid upplevelser av diskriminering eller kränkning?

- Vårdnadshavare Personal Andra barn Ingen

Reflektioner: _____

Upplever du att personalen är närvarande i barnens lek?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Upplever du att ditt barn trivs och är trygg i daghemmet/förskolan?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Vårdnadshavarnas delaktighet

Upplever du att du som vårdnadshavare blir bra bemött av personalen vid barnets ankomst och avhämtning oberoende av din ålder, funktionsvariation, etnisk bakgrund, religion/trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet eller kön?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Upplever du att vårdnadshavare bemöts lika av personalen oberoende av kön?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Upplever du att det finns lika förväntningar av personalen på mammor och pappor?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Upplever du att personalen lyssnar till och respekterar dina åsikter?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Upplever du att du får tillräcklig information om barnets utveckling?

1. Ja 2. Till viss del 3. Nej

Reflektioner: _____

Bilaga 11: Sammandrag av vårdnadshavarnas enkät

(Fyll i era resultat)

Bilaga 12: Exempel på innehåll vid utvärdering, uppföljning och åtgärder

- Var är vi? Vart ska vi? Hur gör vi? Hur blev det? Vad behöver ännu göras?
- Vem ansvar för att barn och vårdnadshavare, nyanställda, vikarier och eventuella studerande/arbetspraktikanter introduceras i er jämställdhets- och likabehandlingsplan?
- Var finns planen?
- När uppdateras planen?
- När och hur diskuterar pedagogerna sinsemellan frågor om normer, jämställdhet och likabehandling?
- Behöver ni ändra på ert sätt att bemöta andra, så att ni är inkluderande i ert bemötande? På vilket sätt i så fall?
- Behöver ni hitta ett sätt att behandla flickor och pojkar mer jämställt? På vilket sätt i så fall?
- Behöver ni arbeta med känslor, gränser, konfliktlösning, barns integritet och samtycke? På vilket sätt i så fall?
- Behöver ni arbeta kring de normer som styr vänskap och lek? På vilket sätt i så fall?
- Behöver ni förändra på ert material och er inomhusmiljö? På vilket sätt i så fall?
Behöver ni sätta upp bilder med mer mångfald? Behöver ni material med mer mångfald?
- Behöver ni uppdatera ert stödmaterial och/eller redskap? Hurdana?
- Behövs det inhandlas normmedvetna böcker? Hurdana?
- Behöver ni ha en jämställdhetsgrupp?
- Behöver ni ha en likabehandlingsgrupp?
- Behöver ni ordna/fortsätta med barnmöten/barnråd för att barnens åsikter ska bli hörda och barnen mer delaktiga? På vilket sätt ordnas de i så fall och hur ofta?
- Hurdan arbetsgång har ni då barn diskriminerar/kränker annat barn?
- Hurdan arbetsgång har ni då barn anser sig diskriminerad/kränkt av någon vuxen?
- Hurdan arbetsgång har ni då vuxen anser sig diskriminerad/kränkt av någon vuxen?
- Hurdan arbetsgång har ni då vuxen anser sig diskriminerad/kränkt av ledning?
- Har ni skriftlig modell för var ni antecknar utredning och åtgärder vid upplevd diskriminering, trakasserier och kränkande behandling – dvs en handlingsplan? Om inte, borde ni ha en och hur och när göra den?

Bilaga 13: Litteratur och material som stöder jämställdhet och jämlikhet

(Fyll i vad ni har och vad ni ämnar inskaffa)

Bilaga 14: Vem kan jag vända mig till?

Vilken specifik person/personer kan barnen vända sig till i er enhet när hen upplever sig kränkt, trakasserad eller diskriminerad?

Vem kan personalen vända sig till?

Experter?

Referenser

Lagar och direktiv

Diskrimineringslag. (30.12.2014/1325). (trädde i kraft 1.1.2015).

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/haku/?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=diskrimineringslag&h=S%C3%B6k+%E2%80%BA>

Konventionen om barnets rättigheter. (1991).

https://www.oikeusasiamies.fi/sv_SE/web/lasten-ja-nuorten-sivut/vilka-ar-barnets-rattigheter-#

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet-2/barnkonventionen-i-korthet/>

Utbildningsstyrelsen – Planering av jämställdhet och likabehandling i läroanstalter

<https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/planering-av-jamstallldhet-och-likabehandling-i-laroanstalterna>

Lag om småbarnspedagogik. (13.7.2018/540).

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2018/20180540?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lagen%20om%20sm%C3%A5barnspedagogik>

Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män. (30.12.2014/1329).

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1986/19860609?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lagen%20om%20j%C3%A4mst%C3%A4lldhet>

Övriga dokument och webbsidor

Alasaari, Nea. Tasa-arvoinen päiväkotiki -hanke, Naisasialiitto Unioni ry. Toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu varhaiskasvatuksessa. (2019).

<http://www.tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi/wp/wp-content/uploads/2019/05/Toiminnallinen-tasa-arvosuunnittelu-varhaiskasvatuksessa.pdf>

Davidsson, Fanny. Förskoleforum. Likabehandling i förskolan.

https://forskoleforum.se/sites/forskoleforum.se/files/article/mall_likabehandling_enkat.pdf

Folkhälsan. Barnkonventionen på dagis.

https://www.folkhalsan.fi/globalassets/barn/antimobbning/kompisvaskan/5_barnkonventionsh_fte.pdf

Folkhälsans Plan för lika bemötande. (2015).

Heikkilä, Mia. (2012). Förskoletidningen. Målet – en likvärdig förskola.

<https://www.forskoletidningen.se/1-2017/malet-en-likvardig-forskola>

Länsstyrelsen i Västmanland. (2009). Arbeta med jämställdhet, jämställd skola och förskola

<http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/vad-ar-jamstalldhet.shtml>

Jämställt. (2020).

<https://jamstallt.se/material/forskola/>

Lundgren, Aisha. Normkritiska metoder - konkret likabehandlingsarbete i förskolan.

Moreno, Ninni. (2015). Förskolan Lingonblommans plan mot diskriminering och kränkande behandling.

Piirola, Erna. (2016). Världsskolans guide till likabehandlingsplanering

http://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2018/02/yhdenvertaisuus_opas_web.pdf

Sinisalo-Forsblom, Paula. (2020). Handlingsplan för ett Jämställt daghem på Kastanjen.

Sundell, Sara. (2012). Ett jämställt dagis.

Skolverket. (2014). Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot trakasserier och kränkningar.

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65b4ce/1553965948666/pdf3375.pdf>

Skolverket. (2020). Jämställdhet i förskolan.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/jamstalldhet-i-forskolan>

Tane. Delegationen för jämställdhetsärenden. (2013-2019). Jämställdhet i lärande.

<http://www.jamstalldhetilarande.fi/personal-inom-sm%C3%A5barnsfostran/1-p%C3%A5-lika-villkor/metoder-och-tips>

Samarbetspart

Sundell, Sara – Sakkunnig jämställdhetsarbetare

Sara.sundell@folkhalsan.fi

Bilder

Papunet

<http://bildbank.papunet.net/#/browse>

Pixabay

<https://pixabay.com/sv/>